
DR. HARKAI ISTVÁN

A KALÓZKODÁS NEMZETKÖZI JOGI KÉRDÉSEI ÉS EGY BUKOTT ÁLLAM FELELŐSSÉGE

Bevezetés

A „kalózlás jellegű” bűncselekményekkel leginkább fertőzött területnek az ún. Afrika szarva, vagyis az Ádeni-öböl térsége, az Indiai-óceán nyugati medencéje számít, de a rablók állandóan jelen vannak Délkelet-Ázsia partjainál, illetve komolyan veendő kalóztevékenység kezd kibontakozni a nyugat-afrikai Guineai-öbölben is.

A megtámadott hajók tulajdonosai, a lobogó szerinti államok értelemszerűen igyekeznek fellépni a tevékenység visszaszorítása érdekében, a szomáliaiakkal szemben most már számottevő sikerrel. A világ egyik legrégebbi „mesterségének” számító tevékenységet azonban soha nem sikerült véglegesen felszámolni a világtengereken, mert annak okai mélyen gyökerező társadalmi, politikai problémák, amelyeket csak tünetileg lehet kezelni, megszüntetni véglegesen nem lehet.

A kalózkodás és tengeri rablás története

A tengereken elkövetett bűncselekmények *története* egyidős a kereskedelmi hajózással. Az ún. *tengeri népek* a Krisztus előtti 14. században végigpusztították a Kelet-Mediterráneumot.¹ Az ókorban fosztogatásoknak voltak kitéve a *görög városállamok* kereskedői. Tengeri banditák elleni fellépést már *Plutarkhosz* is szorgalmazza, kiemelve, hogy a parti állam így tudja a leginkább érvényesíteni közhatalmi jogosítványait a fennhatósága alá tartozó tengerrészekben.² Nem minden hellén polgár tekintett bűnösnek a kalózokra. *Kardiai Hieronymus* a kalóztevékenységet „tiszteletreméltó vállalkozói tevékenységnek nevezi”, tengeri zsoldosokká, bajtársakká téve a kalózokat.³

A hajózás biztonsága a rómaiak korában is fontos stratégiai kérdés volt. Az ókori görög származású történész-földrajztudós Strabo szerint kétféle népség létezett. Az egyik a civilizált volt, amely a tengereket békés célból használta. A másik a barbárok csoportja, amelyek különféle gaztetteket követtek el.⁴

A *népvándorlás* hajnalán a gótok rabolták végig a Fekete-tenger partvidékét, eljutva Ciprusig, Krétáig. Az Északi-tengeren a frank és más germán banditák

¹ HÓMAN, 1935-1937. KILENCEDIK FEJEZET: A „TENGERI NÉPEK” BETÖRÉSE

² CSATLÓS, 2012. 2. o.

³ de SOUZA, Philip, 1999. 6. o.

⁴ de SOUZA, Philip: Ancient Rome and the Pirates, History today, 2007. vol. 51, no. 7., <http://www.historytoday.com/philip-souza/ancient-rome-and-pirates> (Letöltés ideje: 2014.01.25. 15.09)

zavarták a kereskedelmet, az Ír-szigetről származó kelta kalózok pedig a később szentként tisztelt Patrikot rabolták el 450 körül.⁵

A középkor leghírhedtebb tengeri rablói a vikingek voltak, akik nem csak a part menti övezeteket zaklatták, hanem szívesen felnyomultak a folyókra is a szárazföld belsejébe.⁶ A Földközi-tenger bizánci felségvizeit a terjeszkedő arab hajósok veszélyeztették. A fejlett jogrendszerrel rendelkező Bizánci Birodalom a *Rodoszi Tengeri Kódexben* a birodalom tengeri kereskedelmére, a hajózásra és a kalózok elleni védekezésre vonatkozó szabályokat gyűjtötték össze.⁷

A kalózkodás igazi virágkora a XVI-XIX. századra esik. E korszakban jelent meg nem csak az ún. *Jolly Roger*, a jellegzetes halálfejes kalózlófogó, hanem a kalózkodás három fő típusa, a *privateers*, *buccaneers* és a *corsairs*. Az első kategóriába tartoztak a „valódi” kalózok, akiket uralkodók kalózlevelekkel hatalmaztak fel az ellenség hajóinak fosztogatására.⁸ A második kategóriába azok a kalózok tartoztak, akiknek a tevékenységét a Nyugat-Indiákban levő bázisról irányították. A harmadik kategória korzárjai a XVI. és a XIX. század között a Földközi-tenger térségében aktív tengeri rablók voltak. Központjaik az észak-afrikai Algírban, Tuniszban, Tripoliban és Marokkóban voltak. Ők a kalózlevelekhez hasonló felhatalmazás birtokában támadták meg a keresztény hajókat. Keresztény megfelelőik a máltai korzárok voltak, akik a Szent János lovagok máltai nagymesterétől kaptak engedélyt a barbár muzulmánok megtámadására.⁹

A szervezett kalózkodás virágkora 1816-ban, Algír bombázásával ért véget. A hollandok Délkelet-Ázsiában, az angolok pedig a Dél-kínai-tengeren szorították vissza a kalóztevékenységet. 1856-ban a tengeri hatalmak a Párizsi Deklarációban betiltották a kalózlevelek kiadását és törvényen kívül helyezték a privateer-eket.¹⁰

A kalózkodás fogalma

Ha a kalózkodás modern *fogalmát* szeretnénk meghatározni, akkor a elsősorban az 1982-ben elfogadott tengerjogi egyezmény¹¹ 100-107. cikkeit kell segítségül hívni. Az itt megadott fogalom-meghatározás szokásjogi jellegű, ráadásul a földgolyó országai közül nem is mind tagjai a *Montego Bay-egyezménynek*.¹²

A modern meghatározásnak számos jogtörténeti előzménye van. Alapvetés, hogy az ilyen jellegű bűncselekmények elkövetői *hostis humani generisnek* minősülnek, vagyis az egész emberiség ellenségei, velük szemben mindenki felléphet.¹³ A Krisztus előtti II. század görög forrásai alkotnak először terminust a kelet-mediterráneum tengeri kereskedő népeire; ez volt a *peirato*. A rómaiaknál ez a szó *peiraton* alakban fordul elő, olyan szabad hajósokat jelöl, akik a törvényen kívül

⁵ <http://maritime-connector.com/wiki/history-of-piracy/>

⁶ http://www.royalnavalmuseum.org/info_sheets_piracy.htm

⁷ CSATLÓS, 2012. 4. o.

⁸ Letters of marque

⁹ http://www.royalnavalmuseum.org/info_sheets_piracy.htm

¹⁰ Uo.

¹¹ United Nations Convention on the Law of the Sea – UNCLOS – 1982

¹² LATTMANN, 2010. 67. o.

¹³ VARGA, 2011. 31. o.

álltak.¹⁴ Marcus Tullius Cicero neves orátor és jogász azt állította, hogy a kalózok minden közösségek *ellenségei*.¹⁵

A késő-középkor¹⁶ tudósai közül Treviso-i János, az angliai Oxford egyetemének oktatója fordította először a *piratae* szót „*see theves (see thieves)*”-nek, vagyis tengeri rablóknak.¹⁷

A XVII. században elsősorban az angol és németalföldi jogirodalom foglalkozott mélyrehatóbban a „kalózkérdéssel”. Cornelis van Bynkershoek definíciója szerint a kalózok azok, akik a szuverén hatalom felhatalmazását nem bírva fosztogatnak a tengeren és rabolnak a szárazföldön. Charles Molloy meghatározásában a kalózok *tengeri rablók*, az *emberi faj ellenségeiként* nem kizárólag egy állammal állnak szemben, hanem az egész emberiség kárára cselekednek. A későbbiekben a jogtudósok a fogalmat az *erőszakossággal, rablással* egészítették ki.¹⁸

Az angol jogi terminológia fejlődésében fokozatosan bővült a meghatározás a büntetőjog által fontosnak vélt fogalmi elemekkel. Ide tartozik a *bűnös szándék*, vagyis hogy a kalózok egyenes szándéka (*dolus directus*) a megtámadott hajó és javainak *jogtalan eltulajdonítására* irányuljon.¹⁹ Tengeri rablás az is, ha két szembenálló ellenséges állam fosztogatja egymás hajóit, ami viszont nem minősül kalózkodásnak, hiszen hadi állapot fennállta esetén jogszerű a zsákmányszerzés. Ilyen esetek tömegével történtek az amerikai polgárháború időszakában, vagy a második világháború alatt.²⁰ *Jogi tárgya* nem csak a tulajdonjog sérelme, hanem maga az emberi faj békéje,²¹ az államokat a nyílt tengeren megillető rend és béke.²²

A kalózkodás *kodifikációjára* az első kísérletet 1926-ban a *Nemzetek Szövetségének* Szakértői Bizottsága tette. 1930-ban a *Londoni Megállapodás 22. Cikke* a felszíni hajókra vonatkozó szabályokat kiterjesztette a tengeralattjárókra is. 1956-ig vita volt arról, hogy a bűncselekményt hadihajók is elkövethetik-e, amelyet végül az ENSZ *Nemzetközi Jogi Bizottsága* zárt le, kimondva, hogy „kalózkodást csak magántulajdonban lévő hajók követhetik el, hadihajók nem.”²³

A jogtalan eltulajdonítási szándékot a XX. század kodifikátorai vitatni kezdték. Álláspontjuk szerint nem feltétlenül kell a bűnösséghez az, hogy a kalózok szándéka

¹⁴ P. RUBIN, Alfred, 1988. p. 5

¹⁵ P. RUBIN, Alfred, 1988. p. 10

¹⁶ A kora-középkor vizeken előrenyomuló népeit a korszak nyelvei a hajósok származása szerinti névvel illették, így például a vikingeket, akik számos, mai értelemben vett kalózcselekményt valósítottak meg. A dánokat először csak a XIV. században nevezték egykorú angol források kalózeknek (*Dani piratae*)

¹⁷ P. RUBIN, Alfred, 1988. p. 13

¹⁸ VARGA, 2011. 31. o.

¹⁹ Sir Matthew HALE, Sir Edward East, James KENT

²⁰ KAJTÁR, 1997. 20. o.

²¹ VARGA, 2011. 32. o.

²² VARGA, 2011. 34. o.

²³ Uo.

az *animus furandira* kiterjedjen, hiszen a bűncselekmény motívuma lehet más is, például gyűlölet, vagy bosszú.

A kalózkodás első, nemzetközi jogi dokumentumban is deklarált fogalma az 1958. évi Nyílt Tengeri Konvenció 15. Cikkében jelent meg, amely csak a magáncélból, magánhajók elleni támadásokra korlátozódik.²⁴ Az 1937-es Nyon-i Megállapodás ennél tágabb, a cselekményt a hadihajónak minősülő tengeralttjárókra is kiterjesztő fogalom-meghatározással operált.²⁵

Az 1982. évi ENSZ Egyezmény egységes keretbe foglalta az 1958-as egyezmény szabályanyagát és azok fejlesztéseit. Közös nevezőt azonban nem sikerült találni két lényeges kérdésben. Az egyik az *animus furandi*, vagyis a magáncél kérdése, a másik pedig az elkövetés helye, vagyis a nyílt tenger, hiszen a parti tengeren már a parti állam büntető joghatósága érvényesül, így ott csak akkor minősül kalózkodásnak a cselekmény, ha a parti állam büntetőjoga ismeri annak tényállását.²⁶

Az UNCLOS Egyezmény 101. Cikke a következő cselekményeket sorolja a kalózkodás bűncselekményi tényállásába:

A kalózkodás az alábbi cselekmények közül bármelyik:

- a.) bármely olyan jogellenes, erőszakos vagy feltartóztatásra irányuló cselekmény, vagy bármilyen fosztogató cselekmény, amelyet magántulajdonban levő hajó vagy légi jármű személyzete vagy utasai magánérdekből követnek el, és amely a következők ellen irányul:*
 - i) a nyílt tengeren más hajó vagy légi jármű, illetve ilyen hajókon vagy légi járműveken lévő személyek, illetve vagyontárgyak ellen;*
 - ii) egyik állam joghatósága alá sem tartozó helyen található hajó, légi jármű, illetve vagyontárgyak ellen...*²⁷

A norma emellett ismeri a felbujtás alakzatát, de nem szól a kísérletről, amelyet a joggyakorlat úgy ítél meg, hogy a cselekmény kísérleti szakaszba lépésével a kalózkodás büntette megvalósul. Ugyancsak hiányzik az előkészület stádiumának szabályozása.

A kalózkodás egyfajta „nyitott törvényi tényállás”, hiszen a jogi tárgy sérelmét okozó, azt támadó bűncselekményi magatartás számtalan módon kivitelezhető, mivel pedig nincs egyértelműen kimondva a jogtalan eltulajdonítási szándék, így az eredmény, illetve a jogi tárgy sérelmének bekövetkezése sem tisztázott.

A nyílt tenger, mint elkövetés helye elvileg nem szabadna, hogy vita tárgyát képezze, hiszen világos, hogy a parti tengeren elkövetett ilyen jellegű bűncselekmények megítélése, szankcionálása a parti állam kizárólagos joghatóságába tartozik, a nyílt tengerre pedig, ami elvileg *res communis omnium usus*, az univerzális joghatóság vonatkozik.

²⁴ Convention on the High Seas – 1958

²⁵ VARGA, 2011. 36. o.

²⁶ Ennek leginkább Délkelet-Ázsia viszonylatában van relevanciája, mivel az itt elkövetett cselekmények döntő hányada valamely ország part menti vizein esett meg.

²⁷ <http://www.parlament.hu/irom36/5558/5558.htm> (Letöltés ideje: 2014.02.17 11.21)

A kalózkodás típusai

Az *első*, legegyszerűbb módja a támadásnak, amikor a kalózok a célhajó fedélzetére lépnek (*boarding*), kirabolják a legénységet, majd távoznak. A *második* esetkörben a kalózok nem csak a legénységet fosztják meg értékeiktől, hanem az egész rakományt magukkal viszik. A támadásokra rendszerint a hajnali órákban kerül sor, amelyeket szervezett, 6-7, esetenként több (akár 70) főből álló, felfegyverzett csoportok visznek végbe. A felszerelést és üzemanyagot a navigációs rendszerrel is ellátott anyahajó szállítja. A kalózok motorcsónakokkal közelítenek, majd általában a tat felől felmásзва pillanatok alatt a fedélzeten teremnek. A *harmadik típusba* az ún. *fantom hajót* sorolhatjuk, amikor a kalózok elviszik a rakományt, és magát a hajót is, legénységgel együtt. A rakományt pénzzé teszik, a legénységért váltságdíjat követelnek, a hajót pedig átfestik, átnevezik, és új zászló alatt, egy idegen országban lajstromoztatva ismét vízre bocsátják.²⁸

A *Nemzetközi Tengerészeti Szervezet* meghatározása szerint különbséget tehetünk tovább *közönséges kalózkodás* és *politikai kalózkodás* között.²⁹ Közönséges kalózkodásnak minősülnek a magáncélból elkövetett támadások. Ezek lehetnek ún. „*alacsony szintű fegyveres rablások*” (*low-level armed robbery*), amelyet a parthoz közel, csónakokkal, hidegfegyverekkel, illetve kis kaliberű löfegyverekkel hajtanak végre. A „*közepes szintű fegyveres támadásokat és rablásokat*” (*medium-level armed assault and robbery*) anyahajó kíséri, és modern fegyverekkel vannak felszerelve. A „*főbenjáró bűn*” a „*major criminal hijack*”, vagyis a megtámadott hajó eltérítése. Ehhez már komoly tervezőmunka, gazdag erőforrások, képzett és jól felfegyverzett támadók és szárazföldi irányítás szükséges.³⁰

A politikai kalózkodásnál a támadásokat mindig valamilyen politikai indokkal alapozzák meg, a haszonszerzési cél csak másodlagos. Ezeket a cselekményeket sokkal inkább valamilyen terror- vagy egyéb szervezethez köthető csoportok követik el.³¹

A két kategória között érdekes összefonódások fedhetők fel. A két nagy szomáliai iszlamista lázadó csoport, az *Al Shabab*, valamint a *Hizbul Islam* kapcsolatban áll a kalózkompániák uraival, akik a bőséges zsákmányból tisztes támogatásban részesítik a terrorista csoportokat.^{32, 33}

A jelenség kiváltó okai

A kalózkodás elsősorban „megélhetési” bűncselekmény. A támadásokat olyan régiók lakossága követi el, ahol a népesség meglehetősen szegénységben él, emellett

²⁸ http://www.cargolaw.com/presentations_pirates.html#type_attacks (2012.02.02. 12.09)

²⁹ GRAF, Andreas, 2011. 19. o.

³⁰ Uo.

³¹ GRAF, Andreas, 2011. 21. o.

³² GRAF, Andreas, 2011. 23. o.

³³ Bizonyos hasonlóságok a kalózkodás és a tengeren elkövetett terrorista cselekmények között az elkövetési magatartás tekintetében esetenként felfedezhetők. Ugyancsak hasonlóságot mutatnak a politikai motivációt sem nélkülöző különféle lázadások, felkelések.

alapvető feltétel a tenger közelsége. A kalóznak támaszpontja, utánpótlásra van szüksége, amelyet a parti lakosság soraiból a legkönnyebb feltölteni.

Hogy miért éppen Szomália vált az utóbbi tíz év *Tortugájává*, kalózparadicsomává, azt három roppant egyszerű tényező együttese adja. Az egyik az „ország” földrajzi elhelyezkedése. Szomália Afrika szarván fekszik, tökéletes geostratégiai pozícióban ahhoz, hogy ellenőrizhesse, vagy legalább bőséges információkkal rendelkezzen a partjai mentén elhaladó kereskedelmi konvojokról. A másik ok az anarchia. Szomália vitán felül bukott állam, nincs igazságszolgáltatás sem. Pedig ha lenne valamiféle központi igazságszolgáltatás, képes lenne a tevékenység megfékezésére. Ezt jól mutatja az a hat hónapos időszak, amikor az iszlám bíróságok tevékenysége nyomán gyakorlatilag megszűnt a kalózkodás, de amikor megbuktatták az iszlamista kormányt, a támadások újra kezdődtek.³⁴

Szomáliát politikai instabilitás jellemzi, a fővárosban, Mogadishuban székelő kormány valódi hatalma igen kis területre terjed ki. A fiatal lakosság kétharmada munkanélküli, a háztartások napi két dollárból próbálják meg eltartani magukat.³⁵ A teljes népesség aggasztó mértékben van ráutalva az éves szinten több mint 150 ezer tonna nemzetközi élelmiszer segélyre, amely kedvelt célpontja a kalóznak.³⁶

A hosszantartó polgárháború után,³⁷ 1991-től kezdődően a part menti régiókban – parti őrség nem lévén – nagy európai, ázsiai és afrikai vállalatok kezdték el gátlástalanul lehalászni és szennyezni a vizeket. A megélhetésüktől megfosztott lakosság a maga módján igyekezett védekezni, így az első kalózok az egykori halászok soraiból kerültek ki, akik jól ismerték a környező vizeket és járatosak voltak a tengeri navigálásban is.³⁸

A halászokhoz előbb csatlakozott a parti őrség állományának jelentős része. Az idő múlásával a kis csoportokból klánok alakultak, akik között mára hierarchiai is kibontakozott. A *Kismayoo* környékének klánjai elismerik a *Harardheereiak* és a *Hobyoiak* elsőbbségét.³⁹ A klánok függetlenek a törzsi és etnikai kötelékektől, létszámukat nehéz megbecsülni.

Egy bandában kb. 50 fő található, vannak olyan csoportok, ahol pakisztániak, illetve bantu halászok is vannak.⁴⁰ A „gyalogok” a helyi halászok, akik helyismeretükkel segítik az akciókat. A „futók” az egykori milicisták, ők értenek a fegyverekhez és hajtják végre a támadást, de védelmi feladatokat is ellátnak a szárazföldi bázisok őrzésénél. A „sakk mesterek” a műszaki és tervező szakemberek, akik adatokat szereznek a fuvarcégek adatbázisaiból és kidolgozzák a támadások részleteit.⁴¹ A kalóznak belső emberei is vannak, akik a váltságdíjból való részesedés fejében értékes információkat szivároztatnak.⁴²

³⁴ BESENYŐ-KISS, 2009. 49. o.

³⁵ MARSAL, 2011. 67. o.

³⁶ MARSAL, 2011. 69. o.

³⁷ Amelyet pusztító, legalább 200 ezer ember halálát okozó éhínség követett.

³⁸ MARSAL, 2011. 67. o.

³⁹ BESENYŐ-KISS, 2009. 50. o.

⁴⁰ Uo.

⁴¹ Uo.

⁴² MARSAL, 2011. 67. o.

A klánok a zsákmányból mára igen fejlett hátországot építettek ki maguknak, folyamatosan fejlesztik a technológiájukat.⁴³ Érdekes, hogy kalóztőzsde is működik, ahol „kótyavetyére” bocsátják a zsákmányt, sőt be lehet fektetni bármilyen eszközzel, amely a tevékenység során hasznos lehet. Így történhetett meg, hogy egy asszony a férjétől tartásdíj fejében egy RPG rakétavetőt kapott, amit feltett a tőzsdén és 75 ezer dollárt kasszírozott vele.⁴⁴

A tevékenység komolyan hozzájárul az ország bruttó nemzeti össztermékéhez.⁴⁵ Olyannyira igaz ez, hogy afrikai viszonylatban egészen magas életszínvonalat biztosít nem csak a kalózoknak és a különböző klánok hadurainak, hanem az átlagembereknek is.⁴⁶ Nem igazán az ellopott zsákmány értéke, sokkal inkább a legénységért és az eltérített hajóért kapott váltságdíj az igazán vonzó a kalózok számára.⁴⁷ Egy-egy támadásban résztvevő csapat tagjai fejenként kb. 30 ezer dollárt kasszíroznak, ennél jóval több pénzt utal a klán magasabb rangú vezetőinek. A váltságdíjból a támadásban résztvevők akár 30%-nyi összeget is zsebre tehetnek, a kalóztanyát védő milícia 10%-t kap a szolgálataiért, de bőséggel jut a helyi közösségnek is (20%). 20%-ot visszaforgatnak a „vállalkozásba”. Az Al Shabab markát 10% utal, valódi kapcsolatra utal a kompániák és a terroriszervezetek között.^{48,49} A kalóztevékenységet végző csoportokkal nem csak a szomáliai székhelyű terroriszervezetek, hanem pl. az al-Kaida is feltételezhetően kapcsolatot ápol és finanszíroz segítséget kap a különböző célpontok támadásához.⁵⁰

A kalózok és terroristák kapcsolata igen ellentmondásos. Ahogy arra korábban már történt utalás, az iszlám bíróságok egy ízben már „háborút hirdettek” a tengeri rablók ellen, az utóbbi időben mégis gyümölcsöző a kapcsolat, pedig a Saria tiltja az emberrablást, a túsok bántalmazását és a kalózkodást magát is.⁵¹ További érdekesség – és mindenképpen a terroristák és kalózok közötti különbségeket emeli ki, hogy a kalózok többnyire mindenféle vallási és politikai ideológiától mentesen követik el cselekményeiket, céljuk tisztán a haszonszerzés.⁵²

A szomáliai kalózok központja korábban a főváros, Mogadishu kikötőjének környéke volt, majd áttevődött északabbra, Puntföldre, majd még tovább, az Ádeni-öböl térségére. Puntföld⁵³ a szétesett Szomália egyik szeparatista tartománya, amelyet a Harti klán hozott létre 1998-ban.⁵⁴ Az „tartomány-ország” viszonylag

⁴³ MARSAL, 2011. 68. o.

⁴⁴ Uo.

⁴⁵ Leszámítva a kőolajat, amelynek a bányászata akadozik a háborús viszonyok miatt, illetve a halászatot, amelynek a legnagyobb importáló országa Jemen. A polgárháború kitörése óta a szomáliai halexport drasztikus mértékben visszaesett.

⁴⁶ BESENYŐ, 2011. 31.o.

⁴⁷ BESENYŐ-KISS, 2009. 53. o.

⁴⁸ Uo.

⁴⁹ A rendpárti muzulmán mozgalmak határozottan léptek fel a kalóztevékenység ellen, el is foglaltak jó néhány kalóztanyát, de Puntföld határánál tovább nem jutottak. Ma inkább egyfajta egymás mellett élés jellemző.

⁵⁰ BESENYŐ, 2010. 51. o.

⁵¹ KIS, BESENYŐ, RESPERGER, 2014, 102. o.

⁵² Uo.

⁵³ A tartomány 212 ezer négyzetkilométert tesz ki, lakossága közel 4 millió fő.

⁵⁴ Ravasz, 2008. 86.o.

stabil belső kormányzattal bír. Mivel ez a tartomány a kalózkodás legnagyobb fellegvára, ezért itt csapódik le a bűncselekményekből származó legnagyobb haszon.

A kalózkodás nemzetközi jogilag is igyekeznek értelmezni, illetve megindokolni tetteiket. Attól eltekintve, hogy úgy gondolják, hogy tevékenységük kimeríti a rendészeti jellegű fellépést a jogtalanul halászó és szennyező nyugati és ázsiai hajókkal szemben, Szomália nem ismeri el a hatályos tengerjog szabályait, hanem úgy tekinti, hogy befolyási övezete a parttól számított 200 tengeri mérföld távolságra terjed ki, az ott áthaladó hajóknak pedig „adót” kell fizetni, amelyet rendre elmulasztanak, így jogos a kalózkodás fellépése.⁵⁵ Hogy ezt mennyire komolyan gondolják, arra példaként álljon itt a két legnagyobb klán elnevezése. A legnagyobb kompánia a puntföldi Eyl kikötőjét bázisul használó *Somali Marines*, akik magukat „*Szomália felségvizeinek védelmezőiként*” tüntetik fel. A második csoportosulás magát „*Nemzeti Önkéntes Partőrségnek*” nevezi, központja pedig Kismayoóban található.⁵⁶ Ugyan a puntlandi kormányzat a kommunikáció szintjén kemény fellépést ígért, a valóságban sosem szüntethetné meg egy jól jövedelmező ágazatot. Sőt, puntföldi hadurak maguk is tartanak fenn saját kalóz-milíciákat.⁵⁷ Rajtuk kívül külföldi „pénzügyi körök” és „üzleti csoportosulások”, sőt még a mogadishui kormány tagjai is befektetnek, majd részesülnek a haszonból.⁵⁸

A kalózkodás *társadalmi hatásait* tükrözi, hogy a helyiek a kalózkodókat országuk védelmezőiként tisztelik, akik szembeszállnak a kizsákmányoló nagyhatalmakkal. A kompániák osztalékot fizetnek a helyi vezetőknek, közösségi beruházásokat finanszíroznak.⁵⁹ Futja ezenkívül még alkoholra és egy különleges kábító hatású növényre, a *katra*, amelyet az akciók alatt rágnak.

A védekezés jogon túl

A kalózkodás történetében a nagyhatalmak a diplomácia eszközeivel, védelmi pénzek fizetésével, szerződés-kötésekkel próbálkoztak, végső esetben pedig katonailag léptek fel. A máltai Szent János lovagok egészen az 1800-as évek végéig konvojszolgálatot tartottak fenn az észak-afrikai kalózkodás elleni védekezésül.⁶⁰

Mivel Szomália nem képes hathatós mértékben fellépni, így a legkézenfekvőbb módszer, ha maguk a fuvarozók készülnek fel a támadásokkal szemben.⁶¹ A magas tatra és oldalfalra nehezebb felmászni, a kapitányok manőverezhetnek úgy, hogy a keletkezett hullámok a támadók csónakjait felborítsák. Szerelhetnek fel vízágyúkat, szögesdrótot, villanypáztort, illetve alkalmazhatnak fegyveres őrséget.⁶² A védelmi

⁵⁵ Utóbbi megközelítés jelenik meg a Paul Greengrass rendezésében, 2013-ban bemutatott *Captain Phillips* amerikai filmdrámában, amely a szomáliai kalózkodás egy megtörtént támadását dolgozza fel.

⁵⁶ Ravasz, 2008. 88. o.

⁵⁷ Ravasz, 2008. 89. o.

⁵⁸ Besenyő, 2010. 45-46. o.

⁵⁹ Fábián, 2011. 21. o.

⁶⁰ Kajtár, 2004. 75. o.

⁶¹ BMP4 Best Management Practices for Protection against Somalia Based Piracy, (<http://www.imo.org/MediaCentre/HotTopics/piracy/Documents/1339.pdf>) (Letöltés ideje: 2014.02.17. 19.36) 23-40. o.

⁶² FÁBIÁN, 2011. 24. o.

kiadások rendkívüli mértékben megdrágítják a teherfuvarozást. Egyes becslések szerint a kalóztevékenység éves szinten 18 milliárd dollár veszteséget okoz a világ gazdaságnak.⁶³

Hatékonyabb módszer, ha konvojokba tömörülnek, amelyeket hadihajók kísérnek. A tengerjárók folyamatos összeköttetésben állnak amerikai, brit, illetve más tengerészeti operatív törzsekkel. Emellett van egy, a kalóztámadások esetére kidolgozott protokoll, amelyet követniük kell veszély esetén. A katonai jelenlét fokozása bevált módszer, de csak a tüneti kezelésre elegendő, a problémát magát nem szünteti meg.

A szomáliai vizeket elsősorban európai, amerikai és ázsiai kereskedők használják, így a védekezésben kiemelkedő szerep illeti meg a NATO-t és az *Európai Uniót*, amely rendelkezik két ún. állandó tengeri csoporttal (*Standing NATO Maritime Group*).⁶⁴

A NATO fellépése nem csak elvi szinten garantált, hanem politikailag is megfogalmazást nyert a védelmi miniszterek 2008-as budapesti informális találkozásán, ahol a NATO tengerészeti egységei felhatalmazást kaptak a *World Food Programme* hajóinak védelmére.⁶⁵ A programban részes államok hajói nem csak fegyveres kíséretet, hanem őrzőjáratot is teljesítettek a Szomáliával szomszédos vizeken.⁶⁶

Az Európai Unió Szomália legnagyobb segélyezőjeként szeretné, ha küldeményei célt érnének, ezért életre hívták a *katonai koordinációs cselekvési programot (NAVCO)*⁶⁷ amelynek keretében haditengerészeti egységeket telepítenek az Indiai-óceán és az Ádeni-öböl veszélyeztetett vizeire.⁶⁸ 2008 novemberében közös katonai akciót is indított az EU. Az *Atalanta* fedőnevet viselő *EUNAVFOR Somalia*⁶⁹ műveletben az EU tagállamok több mint 20 hajója és repülőgépe 1800 fős legénységgel vesz részt.⁷⁰ Ugyan haditengerészete nincs, de a misszióban Magyarország is részt vesz egy informatikai tiszthelyettessel, aki a támadások feltérképezésében segít.^{71, 72}

⁶³ KIS, BESENYŐ, RESPERGER, 2014, 101. o.

⁶⁴ VARGA, 2010. 25. o.

⁶⁵ VARGA, 2010. 27. o.

⁶⁶ VARGA, 2010. 28. o.

⁶⁷ COUNCIL JOINT ACTION 2008/749/CFSP of 19 September 2008 on the European Union military coordination action in support of UN Security Council resolution 1816 (2008) (EU NAVCO)

⁶⁸ VARGA, 2010. 29. o.

⁶⁹ COUNCIL JOINT ACTION 2008/851/CFSP of 10 November 2008 on a European Union military operation to contribute to the deterrence, prevention and repression of acts of piracy and armed robbery off the Somali coast

⁷⁰ VARGA, 2010. 31. o.

⁷¹ BESENYŐ, 2011. 34. o.

⁷² Rajta kívül négy másik katona vesz részt a szomáliai kormányerők kiképzésében a NATO által indított Kiképző Misszió kötelékében. (Besenyő, 2011. 34. o.)

Nincs valamire való nemzetközi katonai összefogás az amerikaiak nélkül, akik az érintett hajózási útvonalak védelmére három önálló harccsoportot hoztak létre. A misszió 1,1 millió négyzetmérföldnyi területet érint, feladata a banditákkal szembeni aktív katonai fellépés, a globális tengeri biztonság és a navigáció szabadságának az előmozdítása.⁷³

A kalóztevékenység jelentős mértékben a rendkívül jövedelmező olajtankerek ellen irányul. Miután a kalózok eltérítették az egyik legnagyobb szaúdi tankert, az összefogásba a világ egyik legnagyobb olajkitermelő országa, Szaúd-Arábia is bekapcsolódott, amelynek külügyminisztere egyenesen „*kiirtandó kórnak*” nevezte a somáliai kalózokat.⁷⁴

Fellépés jogon innen

Az ENSZ a somáliai kalózkodást úgy minősítette, hogy az veszélyezteti a nemzetközi békét és biztonságot, így az univerzális joghatóság alapján minden államnak joga és kötelezettsége ezzel szemben fellépni, feltéve, hogy jogrendszere ismeri és büntetni rendeli az üldözendő cselekményt.⁷⁵ Az ilyen bűncselekmények társadalomra veszélyessége olyan kirívóan magas, hogy az egész nemzetközi közösséget veszélyezteti. Még akkor is, ha a fellépő államnak semmiféle területi, állampolgársági vagy egyéb különös joghatósága nem állapítható meg.⁷⁶ Ilyen bűncselekményi kategóriát képeznek hagyományosan a *kalózkodás* és a *háborús bűncselekmények*.⁷⁷

Az UNCLOS egyezmény szövege úgy rendelkezik, hogy e jogot az államok mind a nyílt tengeren, mint az adott állam területén gyakorolhatják, ám utóbbi felveti a szuverenitás megsértésének a tilalmát. Alapelv ugyanis, hogy minden államnak joga van a maga területén a saját büntetőjogi főhatalma szerint eljárni állampolgáraival szemben, minden más államnak pedig tartózkodnia kell e jog megsértésétől. Márpedig az, hogy a somáliai kalózokat a somáliai parti tengeren, sőt a szárazföldön is üldözni, illetve elfogni lehet, egyértelműen sérti az afrikai állam szuverenitását, kivéve, ha az beleegyezett a jogsértésbe. A *volenti non fit injuria* elv ugyanis kizárja a jogellenességet. A beleegyezésnek szabad akaratnyilatkozaton kell alapulnia és állami szervtől, személytől kell származnia.⁷⁸ Szomália tett ilyen beleegyező nyilatkozatot az EU-val kötött megállapodásban.

További kérdést vet fel a kalózokkal szemben alkalmazott erőszak, hiszen a XXI. századra általánosan elfogadottá vált a fegyveres erő alkalmazásának tilalma. Mivel a kalózkodás speciális megítélés alá esik, ezért elfogadott a fegyveres fellépés.⁷⁹ Pláne, hogy az ENSZ Biztonsági Tanácsa a kalóztevékenységet a nemzetközi békét és biztonságot veszélyeztető cselekménnyé nyilvánította, amivel alkalmazhatóvá válik ENSZ Alapokmány VII. Fejezete 43. Cikke, amely lehetővé

⁷³ VARGA, 2010. 33. o.

⁷⁴ BESENYŐ, 2010. 54. o.

⁷⁵ LATTMANN, 2010. 68. o.

⁷⁶ The Late M. WISE, S. PODGOR, S. CLARK, 2004. 43. o.

⁷⁷ N. SHAW, Malcolm, 2008. 538. o.

⁷⁸ KOVÁCS, 2011. 476. o.

⁷⁹ LATTMANN, 2011. 68. o.

teszi a fegyveres erő, illetve kényszer alkalmazását, amihez kell a „fogadó” állam beleegyezése, amelyet Szomália 2008-ban meg is adott.⁸⁰

Mindezek tükrében a nemzetközi missziók behatolhatnak szomáliai felségvizekre, járőrözhetnek, megállíthatják a gyanús járműveket, legénységüket pedig elfoghatják.⁸¹ Eljárásuknak szükségesnek és arányosnak kell lennie.⁸² A kalózok elleni küzdelem rendfenntartó (*law enforcement, vagyis jog kikényszerítő*) műveleteket jelent, amelyekben a hadijog klasszikus szabályai nem kerülnek alkalmazásra, hiszen nem államok közötti katonai akciókról van szó.⁸³ E megállapítás csak a nemzetközi vizeken értelmezhető, szárazon már beléphet a genfi jog, mert az üldöző állam a másik állam területén az 1949-es egyezmény 2. cikkét felhívó fegyveres műveletet végez.⁸⁴

Felelősségi kérdések

Egy állam büntető joghatóságát megalapozhatja a *területi elv*, vagyis ahol a bűncselekmény elkövetődött.⁸⁵ Az *állampolgársági elv (vagy aktív/elkövető állampolgársága szerinti elv)*,⁸⁶ alapján szomáliai állampolgárral szemben kizárólag Szomália jogosult eljárni. A kalózok között azonban nem csak szomáliai állampolgárok, hanem pl. pakisztániak is vannak, akik felett a szomáliai hatóságoknak nem lenne joghatósága.

Problémát vet fel a *cselekmény eszközeül* használt hajó honossága. Az UNCLOS Egyezmény 91. cikke szerint a hajók abban az államban számítanak honosnak, amelynek a lobogója alatt hajóznak.⁸⁷ A *passzív személyiség elve* alapján az államnak joghatósága van olyan bűncselekmények elkövetői felett, akiknek a cselekménye a múltban vagy a jövőben behatást gyakorol az adott állam polgáira.⁸⁸ A *védelmi elv* arra jogosítja fel az államot, hogy joghatóságot gyakoroljon olyan elkövetők felett, akik ugyan nem állampolgárai, de cselekményükkel az adott állam biztonságát sértették, illetve veszélyeztették.⁸⁹

A kalózok *személyes büntetőjogi felelősségét* megállapítani tehát alapvetően Szomália feladata lenne, Szomáliában azonban nem létezik olyan központi hatalom, amely képes lenne a bűnösöket bíróság elé állítani.⁹⁰

Az elfogott kalózokat a kényszert fogadatosító állam az esetek többségében nem kívánja saját maga bírói fóruma előtt felelősségre vonni, ezért a nemzetközi

⁸⁰ VARGA, 2010. 14. o.

⁸¹ VARGA, 2010. 15. o.

⁸² LATTMANN, 2011. 68. o.

⁸³ VARGA, 2011. 35. o.

⁸⁴ LATTMANN, 2011. 69. o.

⁸⁵ N. SHAW, Malcolm, 2008. 530. o.

⁸⁶ N. SHAW, Malcolm, 2008. 531. o.

⁸⁷ Uo.

⁸⁸ N. SHAW, Malcolm, 2008. 535. o.

⁸⁹ N. SHAW, Malcolm, 2008. 537. o.

⁹⁰ VARGA, 2010. 36. o.

közösség olyan megoldást keresett, amely lehetőleg regionális szinten kínál lehetőséget a büntetőjogi szankciók foganatosítására.

2009 januárjában elfogadott *Djibouti Code of Conduct* közös fellépést, információcserét ír elő a részes kelet-afrikai országoknak, emellett nyomozati és vádeljárási szabályokat tartalmaz. Előírja tovább, hogy a kalóztevékenység sértettjeit megfelelő ellátásban kell részesíteni és gondoskodni kell a mielőbbi hazajutásukról.⁹¹ A vállalatok finanszírozására pénzalapokat hoztak létre és segédintézményeket állítottak fel.⁹²

A kalózok felelősségre vonásában Kenya mutat a legnagyobb lelkesedést. Nairobi az Egyesült Államokkal, Nagy-Britanniával, az EU-val és Kínával kötött megállapodás alapján vesz át és folytat le eljárást a nemzetközi erők által elfogott kalózokkal szemben, cserébe a partnerek vállalták, hogy segítik a kelet-afrikai országot börtönei és igazságszolgáltatási rendszere modernizálásában.⁹³

Kenya mellett a Seychelles-szigetek is kötött hasonló megoldásokat, de még Kenyánál is magasabb árat – teljes mértékű anyagi, személyzeti, logisztikai és infrastrukturális támogatás – kért cserébe az EU-tól.⁹⁴

A kalózok átadása akár még működőképesnek is nevezhető, sőt végeredményben az is, hiszen számos ítélet született már, amelyek jelenleg is végrehajtás alatt állnak, mégis jogi kétségeket vetnek fel. Az UNCLOS Egyezmény szerint a hadihajó lobogója szerinti állam bíróságainak van joghatósága eljárni. Ugyanakkor az UNCLOS nem tiltja expressis verbis a kalózok harmadik államnak történő átadást, ám lehetővé sem teszi azt.⁹⁵

Felelős-e Szomália a kalóztevékenységért?

A nemzetközi jogi felelősség kodifikációja során az ENSZ *Nemzetközi Jogi Bizottsága* igyekezett átfogó szabályanyagot elfogadtatni a nemzetközi közösséggel. Az elkészült tervezet a szokásjogi normaanyagot dolgozta fel, és ugyan még nem szerződésértékű, de mindenképpen hivatkozási alapot jelent.⁹⁶ A *Crawford*-tervezet szerint az államnak bármely, a nemzetközi joggal ellentétes aktusa nemzetközi jogi felelősséget keletkeztet, ha az *betudható*, és egyben az állam *nemzetközi jogi kötelezettségeinek a sérelmét jelenti*.⁹⁷ A sérelem állhat magának a *jus cogens* normának a sérelmében, illetve a más államoknak, gazdasági társaságoknak, vagy magánszemélyeknek a kereskedelmi hajók megtámadása által történő károkozásban.

A jogsértő aktus lehet *tevéleges*, de állhat *mulasztásban* is. Mivel a kalózkodás a nemzetközi joggal ellentétes, annak az államnak, amelynek a területéről ilyen jellegű támadásokat rendszeresen végrehajtanak, mindent meg kell tennie annak megakadályozására. Így tehát Szomáliának elvben tevési, jogalkotási,

⁹¹ VARGA, 2010. 37. o.

⁹² LATTMANN, 2011. 73. o.

⁹³ Uo.

⁹⁴ VARGA, 2010. 39. o.

⁹⁵ LATTMANN, 2011. 74. o.

⁹⁶ KOVÁCS, 2011. 463. o.

⁹⁷ Uo.

jogérvényesítési, sőt kikényszerítési kötelezettsége van. A kalózkodásért lényegében három esetben lehetne felelősségre vonni az afrikai államot. Az első esetben akkor, ha a jogsértés a törvényhozó cselekedeteinek betudható mulasztás, vagyis ha a somáliai kormányzat olyan jogszabályt alkot, amely például a nemzetközi jogi normákkal ellentétben törvényesnek minősítené a kalózkodás jellegű bűncselekményeket. Ezen a téren – leszámítva, hogy Szomália eltérő nézeteket vall az állam szuverenitása alá tartozó tengeri övezetekről – Szomália nemzetközi közösség által is elismert kormányzata nem tehető felelőssé, mert erejükhöz mérten igyekeznek minden hozzájárulást és segítséget megadni, sőt fellépni a kalózokkal szemben.

Ennél érdekesebb a somáliai parti őrség esete. A somáliai partok biztonságáért felelős fegyveres testület elvileg a somáliai *végrehajtó hatalom* egyik erőszakos szerve, amelynek feladata lenne a banditákkal szemben fellépni. Ezt azonban egyáltalán nem teszi (*mulasztással megvalósuló jogsértés*), sőt a leginkább fertőzött partszakaszokon a parti őrség is benne van a kalózkodásokban, ha másként nem, hát minimum úgy, hogy szemet huny felette, ez tehát már egy kritikus pont, ahol akár Szomália felelőssé is válhatna. Arról nem is beszélve, hogy a kalóz kompániák saját magukat egyfajta tengeri rendészeti erőként tüntetik fel, ami természetesen nem jelenti azt, hogy valóban a somáliai kormány nevében eljárva cselekszenek.

Állam-e egyáltalán Szomália?

A válasz a kérdésre a nemzetközi jog mai állása szerint egyértelmű *igen*. Szomália maradéktalanul rendelkezik mindazon feltételekkel, amelyek az államként való elismeréshez szükségesek. Van *területe*,⁹⁸ amely emberi életre alkalmas, *lakossága*,⁹⁹ vagyis tartós jelleggel ott élő emberek, akiket lehetőleg állampolgársági vagy más kötelék fűz államukhoz. Kell még ezen kívül *önálló kormányzati hatalom*.¹⁰⁰ Plusz kritérium az *elismerés*, amely lehet konstitutív vagy deklaratív hatályú.¹⁰¹ Az elismerés egy objektív ténybeli helyzet (a három feltétel megvalósulása) elfogadását jelenti a nemzetközi közösség részéről, egy jó nagy adag nagyhatalmi politikával megfűszerezve.

Csak hogy az államiság léte nem egy, a jog által rögzített pillanatot rejt. Ennek nemcsak kritériumai, hanem egyfajta létszakaszai is vannak. Létrejötté mellett meg is szűnhet egy állam. Ennek is különböző formái vannak, kezdve az összeolvadástól a beolvadáson át a létező állam felosztásáig.¹⁰² Véleményem szerint Szomália esetében de facto az utóbbi állapotról beszélhetünk. A gyarmati sorból függetlenné vált és a nemzetközi közösség által is elismert egykori Brit- és Olasz Szomáliföldről létrejött államalakulatot egyszerűen *felosztották egymás között* a somáliai nemzet klánjai, amelyre a nemzetközi közösség a jog nyelvén még nem tudott érdemben reagálni. Ebből fakadóan Szomália a ma ismert jogi formájában, a valóságban gyakorlatilag nem létezik, az pusztán „*jogi fikció*”.¹⁰³ Ezért, és mert bukott állam –

⁹⁸ KOVÁCS, 2011. 173. o.

⁹⁹ KOVÁCS, 2011. 175. o.

¹⁰⁰ KOVÁCS, 2011. 176. o.

¹⁰¹ N. SHAW, Malcolm, 2008. 185. o.

¹⁰² N. SHAW, Malcolm, 2008. 186. o.

¹⁰³ KOVÁCS, 2011. 179. o.

vagyis nem tud eleget tenni az államiság minimális kritériumainak – nem is lehet felelősségre vonni a nemzetközi jogi jogsértésekért.

A felelősségre vonást nehezíti, sőt az egész kalózkodás és Szomália berendezkedésének megértését segíti, hogy az országot *bukott államnak* kell tekinteni. A 2013-ban kiadott legfrissebb *Failed States Index*¹⁰⁴ listáján, amelyet az *Alapítvány a Békéért (Found for Peace)* állít össze évről évre, Szomália az első helyen áll, 113,9 ponttal a *nagyon magas riasztás (Very High Alert)* kategóriában.¹⁰⁵ Szomália a legtöbbször hivatkozott példa a bukott államiságra, kimerítve annak minden követelményét, hiszen kormánya nem képes a terület hatékony ellenőrzésére és a közbiztonság fenntartására, legitimitását a lakosság többsége nem ismeri el, képtelen ellátni az alapvető közszükségleteket, és nem birtokolja a hatalma fenntartásához szükséges erőszakszervezetek feletti monopol hatalmat.¹⁰⁶

Ehhez az állapotához általában egy belső háború vagy lázadás, felkelés (*existence of internal war and insurgency*), etnikai, vallási konfliktusok vezetnek, amelyet humanitárius katasztrófa, menekültáradat, éhínség, a közigazgatás és az infrastruktúra teljes összeomlása és totális gazdasági leépülés követ.¹⁰⁷ A fogalom-meghatározás mellett különböző fokozatai vannak az államok „bukásának”. Azonban mire eljutnak az erős államtól az összeomlón át a bukott státuszig, hatást gyakorolnak a nemzetközi békére és biztonságra is.

A nemzetközi közösség által Szomáliaként elismert állam ma gyakorlatilag nem létezik. Helyette a hosszantartó polgárháború során kiemelkedő és mára a saját maguk territóriumait (Puntföld, Szomáliföld, stb.) megszilárdító klánok léteznek, amelyek *quasi államként* hatalmat gyakorolnak a saját területeik felett. Milíciáikra támaszkodva viszonylagos rendet teremtenek, de igazi belső, működőképes, önmagát fenntartó államiságot egyelőre még nem sikerült kiépíteni. A jövőben akár létrejöhetne egy működőképes, szövetségi államként működő Szomália, végső soron a belső önállóságra törekvő tartományok is ezt szeretnék elérni, a megvalósításban azonban nincs egyetértés.

A helyzetet bonyolítja továbbá a tárgyalt kalóztevékenység egyre mélyebb társadalmi integrációja, a szívósan küzdő iszlamista Al-Shabab mozgalom, a mérhetetlen korrupció, a nyersanyag-szegénység és sok egyéb megoldhatatlannak tűnő probléma.

Összegzés

A kalózkodás bizonyíthatóan jelen van, amióta az ember először vízre szállt. Igazi ellenszert, lévén, hogy ilyen nincs is igazán, nem sikerült soha találni. A világtengerek partjainál mindig lesznek olyan térségek, amelyek elmaradottabbak, vagy a közrend hiánya miatt nem képesek arra, hogy saját állampolgáraikat, illetve területüket megfelelő módon ellenőrizzék. A tevékenység nemzetközi jogi fogalma

¹⁰⁴ <http://library.fundforpeace.org/library/cfsir1306-failedstatesindex2013-06l.pdf>
(Letöltés ideje: 2014.02.08. 20:21)

¹⁰⁵ Csak érdekességként, hazánk ugyanezen a listán a 141. helyet foglalja el 47,6 ponttal, a stabil (Stable) kategóriában.

¹⁰⁶ WAGNER, 2006. 37. o.

¹⁰⁷ JAMAL, Ahmad Rashid, 2013. 3. o.

jól definiálható, a fellépés vele szemben biztosított. A legnagyobb fellegvára, Szomália bukott államként aligha lesz képes sem a megfelelő prevencióra, sem pedig a tettesek felelősségre vonására. Még akkor sem, ha nemzetközi jogi felelőssége esetlegesen megállapításra kerülhet.

Felhasznált irodalom:

- BESENYŐ János-Kiss Álmos Péter: Kelet Afrika tengeri farkasai - A szomáliai kalózok fénykora, Afrika Tanulmányok, 2009. 3–4. szám, 46–58. o.
- BESENYŐ János: A szomáliai stabilitás és a nemzetközi közösség – Afrika Tanulmányok, 2011. V. évf. 1. szám, 29-41. o.
- BESENYŐ János: A szomáliai kalózkérdés: Milyen érdekek mentén? – Mediterrán Világ, kulturális folyóirat, 2010-13, ISSN: 1787-7350, 43-79. o.
- CSATLÓS Erzsébet: A római kor és a középkor tengerjoga; De iurisprudentia et iure publico; Jog- és Politikatudományi Folyóirat; 2012. VI. évfolyam 3. szám
- FÁBIÁN Éva: A francia haditengerészet Afrika szarvának kalózvizein; Nemzet és biztonság; biztonságpolitikai szemle, 2011. IV. évf. 1. sz. 18-27. o.
- GRAF, Andreas: Countering Piracy and Maritime Terrorism in South East Asia and off the Horn of Africa; PiraT-Working Papers on Maritime Security Nr. 5, April 2011
- HÓMAN Bálint, Szekfű Gyula, Kerényi Károly: Egyetemes történet, Magyar Szemle Társaság, Budapest, 1935-1937, Hóman Bálint munkái, Digitális kiadás: Arcanum Adatbázis Kft., 2003., <http://mek.oszk.hu/07100/07139/html/index.html> (letöltés ideje: 2014.01.25. 10:38)
- JAMAL, Ahmad Rashid: Identifying Causes of State failure: The Case of Somalia - Failed States in Sub-Saharan Africa, Universität Konstanz Politik- und Verwaltungswissenschaften, 2013.
- KAJTÁR István: C.S.S. "Alabama" (Adalék a tengeri háborúk jogtörténetéhez); JURA, 1997. IV. évfolyam, 1. szám, 14-20. o.
- KAJTÁR István: A Mediterrán tengerjogának történetéhez; Jogtörténeti szemle: az Eötvös Loránd Tudományegyetem Magyar Állam-és Jogtörténeti Tanszékének közleményei, 2004. VI. évf. 4. sz. 71-77. o.
- KIS Álmos Péter, Besenyő János, Resperger István: Országismertető Szomália, második, bővített kiadás, Honvéd Vezérkar Tudományos Kutatóhely - MH GEOSZ közös kiadványa, Budapest, 2014, 101-106. o.
- KOVÁCS Péter: Nemzetközi közjog, Osiris Kiadó, Budapest, 2011
- LATTMANN Tamás: A szomáliai kalózkodás kérdése a nemzetközi jogban és azon túl; Nemzet és Biztonság, biztonságpolitikai szemle, 2010/9., 66-75 o.
- MARSAI Viktor: A szomáliai kalózok és az EU Atalanta-missziója; Nemzet és Biztonság, biztonságpolitikai szemle, 2011. IV. évf. 4. szám. 66-76. o.

- N. SHAW, Malcolm: Nemzetközi jog; Komplex Kiadó, Budapest, 2008
- P. RUBIN, Alfred: The law of piracy, Naval War College Press, Newport, Rhode Island, 1988
- RAVASZ Ábel: Kalózkodás Szomáliában: Puntland és a bukott államiság; Kül-Világ, a nemzetközi kapcsolatok folyóirata, 2008. V. évfolyam, 3-4. szám, 86-104. o.
- de SOUZA, Philip: Piracy in the Graeco-roman World, Cambridge University Press, 1999., <http://catdir.loc.gov/catdir/samples/cam032/99013647.pdf> (2014.01.25. 12:26)
- de SOUZA, Philip: Ancient Rome and the Pirates, History today, vol. 51. 2007. 7., <http://www.historytoday.com/philip-souza/ancient-rome-and-pirates> (2014.01.25. 15:09)
- The Late M. WISE, Edward; S. PODGOR, Ellen; S. CLARK, Roger: International Criminal Law - Cases and Materials, Second Edition, LexisNexis, 2004.
- VARGA Attila Ferenc: Nemzetközi küzdelem a szomáliai kalózkodás ellen, Hadtudomány, a Magyar Hadtudományi Társaság folyóirata, 2010. (elektronikus szám)
- VARGA Attila Ferenc: Kísérletek és eredmények a kalózkodás bűncselekményének definiálásában; Biztonság és Rendvédelem, Hadtudományi Szemle, 2011. IV. évfolyam 1. szám, 30-43 o.
- WAGNER Péter: A "bukott államiság" és Afganisztán (Holtzer Lóránt emlékére); Kül-Világ, a nemzetközi kapcsolatok folyóirata, 2006. III. évfolyam, 2. szám, 37-54. o.

Felhasznált internetes források:

- A BRIEF HISTORY OF PIRACY, Royal Naval Museum Library, 2002, http://www.royalnavalmuseum.org/info_sheets_piracy.htm (Letöltés ideje: 2014.01.25. 19:18)
- BMP4 Best Management Practices for Protection against Somalia Based Piracy, <http://www.imo.org/MediaCentre/HotTopics/piracy/Documents/1339.pdf> (Letöltés ideje: 2014.02.17. 19:36) 23-40. o.
- Maritime Safety and Security, History of piracy, <http://www.maritime-connector.com/wiki/history-of-piracy/> (Letöltés ideje: 2014.01.25. 19:07)
- <http://www.parlament.hu/irom36/5558/5558.htm> (Letöltés ideje: 2014.02.17. 11:21)
- The Found for Peace - Failed States Index 2013, <http://library.fundforpeace.org/library/cfsir1306-failedstatesindex2013-06l.pdf> (Letöltés ideje: 2014.02.08. 20:21)
- The Serious Problem of Modern High Seas Piracy - Presentation At Port of Chicago - November 2000

(http://www.cargolaw.com/presentations_pirates.html#type_attacks (Letöltés ideje: 2014.02.02. 12:09))

Felhasznált jogszabályok:

- Egyesült Nemzetek Szervezetének Alapokmánya
- 1958-as ENSZ keretében elfogadott Nyílt Tengeri Konvenció (Convention on the High Seas)
- 1982-es ENSZ keretében elfogadott tengerjogi egyezmény (United Nations Convention on the Law of the Seas - UNCLOS)
- COUNCIL JOINT ACTION 2008/749/CFSP of 19 September 2008 on the European Union military coordination action in support of UN Security Council resolution 1816 (2008) (EU NAVCO)
- COUNCIL JOINT ACTION 2008/851/CFSP of 10 November 2008 on a European Union military operation to contribute to the deterrence, prevention and repression of acts of piracy and armed robbery off the Somali coast